

Háy János

Öregkori líra

Aczél Gézának születésnapjára szeretettel,
gondolva sok-sok jókedvű vagy épp szomorkodó együttlétre

1.

Az öregkori líra akkor születik, amikor a költő öreg, vagy nem öreg, de az olvasó szempontjából régen meghalt, esetleg fiatalon. Így válnak öregkori vagy kései versekké az életkorban még idősnek egyáltalán nem tekinthető költők versei is. Az első versszak erről a kormeghatározásról szól, vagy arról, hogy idejekorán már abba az életérzésbe jutott az alkotó, hogy képessé vált öregkori verseket írni, negyven vagy netán harminc éves korában is, esetleg fiatalabban. Lehet, hogy a halála után az alkotót még nem tartják olyannak, aki öreg, következésképp az öregkori verseket sem tekintik öregkorinak, de egy bizonyos idő elteltével már senki nem tudja elképzelni, hogy az az alkotó valaha volt fiatal is, legfeljebb a fiatalkori versek idején, amelyeket adott esetben csak néhány év választ el az öregkori versektől. És az öregkori, valójában fiatalkori versekből, már az első versszakból, történetesen épp ebből érzi az olvasó, hogy ez nem lehet más, csak számadás.

2.

A második versszak arról szól, hogy az alkotó összefoglalja az eddigi életét, főként a rosszakat sorolja fel, ha jókat sorol, akkor csak azért, hogy az elmúlásuk miatt sajnálkozzon, hogy elmúltak, s mennyire hiábavaló, hogy voltak, mert mára nem maradt belőlük semmi, arra nem gondol, hogy, ha kihúzná ezeket az eseményeket az életrajzából, akkor úgymond lenne ott egy üres rész, magyarul már akkor írhattott volna öregkori verseket, amikor ezek az események elkezdtek megtörténni, csak azért nem írhatott, mert például a második versszakba nem tudta volna, mit írjon, hiszen ezek a most sajnálkozásra okot adó események még nem történtek meg. Ha csak két versszakos volna ez a vers. [Ezt már csak azért írom, hogy formailag, magyarul legalább szemre egyforma hosszú legyen ez a versszak az elsővel, hogy látszódjék, ez egy formakötött költemény. Öregen az ember már nem ír szabad verset, mert tudja, a nemzeti emlékezet, már ha ezt egy nemzet részeként, vagy törzsi emlékezet, ha egy törzs tagjaként írja az alkotó, csak a formakötött verseket tekinti versnek, a többit béna ügyetlenkedésnek, amikor az alkotó a szakmai hiányosságait formabontással leplezi. Vizuális öregkori költemény meg eleve számításba se jöhet, hát az már tényleg olyan, mintha festetné az ember a tőkén a szőröket.] Most látom, ez a versszak hosszabb lett az elsőnél, szóval épp a formakövetelmény kielégítése során lett formabontó, mindegy, majd az elsőbe beleírunk még valamit. Amíg tartalmilag lehet bővíteni a versszakot, addig nem csak érdemes, hanem kell is.

3.

A harmadik versszak, különösen, ha nem szánunk a versbe több versszakot, mert eleve hosszúversszakos költeményként képzeljük el az öregkori lírát. Lehetne esetleg rövidversszakos öregkori lírában is gondolkodni, de a hosszú versszak jobban tükrözi az elmúlt életet, pláne akkor, ha az nem is volt túl hosszú, mert, mondjuk, huszonhat évesen kell megírni ezt a költeményt. Egyben azt is mutatják, hogy az öregkori tapasztalatok határtalan áradnak ki az alkotóból, hiába koncentrálnak arra, hogy rendkívül tartalmasan és koncentráltan fogalmazzon, egyszerűen mindenről eszébe jut valami, s mivel nem emlékszik, hogy miről jutott az épp közölt gondolat eszébe, újabb gondolatok után kutyagol, a maga öreges (merthogy öregkori líráról van szó), a maga öreges módján. Ebben a hosszadalmas versszakban a halál mint az öregkori líra záróakkordja kerül szóba. Afféle végső számvetés az élettel, netán búcsú azoktól, akik olyan mocskok, hogy életben maradnak, természetesen mindenfajta minősítés nélkül, nehogy megharagudjanak az életben maradók, s haragjukban kifelejtsek az öregkori líra szerzőjét a tankönyvekből, s az egész közösségi emlékezetből. Amikor a szerző ezzel is megvan, szimbolikusan, majd hamarosan valóban is lecsukja szemét, azon gondolkodik, hogy ezt az öregkori lírát még nem teszi közzé, mert még akar egy kicsit élni, végre olyan állami támogatásban részesül, hogy írnia sem kell, nyugodtan elvonulhat a világ elől, ami ez esetben épp az ellenkezőjét jelenti, mert eddig volt elvonulva, amíg az öregkori líráig elvezető költemények sorát írta, most épp ez az elvonulás a világi életet jelenti neki, végre élhetek, nem kell azokkal a kurva rímekkel és ritmusokkal szarakodni egyedül, egy nem túl kényelmes lakásban, és akkor belevetette magát ez az öregkori alkotó az életbe. Ennek következtében azonban az öregkori líra korábban aktualizálódott, mint gondolta, mert a szabados életmód, alkohol, gyógyszerek felelőtlen beszédese és más gyógyszerek elhagyása meghozta az öregkori lírához várva várt halált. Már csak az maradt hátra, hogy az öregkori líra második versszakában ellenőrizze, hogy azok közül, akiktől elbúcsúzott, nem halt-e meg valaki közben. Azt még kihúzza, mert a pontosság a költemény, különösen az öregkori költemény legfőbb erénye. Emiatt elolvassa még egyszer ezt a néhány évvel az aktuális időpont előtt megírt verset, és elkönnyezi magát, hogy milyen szépen megírta, és hogy milyen kár, hogy tényleg megtörténik, hogy meghal.